

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

22 oktober 2004

BELEIDSNOTA

Stedenbeleid

2004-2009

ingediend door de heer Marino Keulen,
Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 2004-2009 een meer concrete uitwerking gegeven aan de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUD

	Blz.
Voorwoord	5
I. Het kader voor het stedenbeleid	5
1. De staat van de stad: omgevingsanalyse	5
1.1. 'Beelden' over steden als omgevingsfactor	5
1.2. De stedelijke problematiek in trends gevat	6
2. Beleidsdoelstelling	9
3. Afbakening van verantwoordelijkheden	9
3.1. Verantwoordelijkheden op Vlaams niveau	9
3.2. Verantwoordelijkheden in de verhouding met de steden	10
II. Van vaststellingen naar voorstellen: de krachtlijnen voor het stedenbeleid	11
1. De leefbaarheid en samenlevingsproblemen in achtergestelde en kwetsbare buurten	11
2. Stadsvlucht keren: een aantrekkelijk woonklimaat	13
3. Ontgrenzend werken: partnerschap	15
4. Burgerschap centraal	16
5. Stadsbesturen ondersteunen	17
6. Visie opbouwen, met kennis onderbouwen	17
7. Beeldvorming: ondersteunend voor stedelijk beleid	18
Slotbeschouwing	18
Bijlagen	19

Voorwoord

In het eerste deel van deze beleidsnota schetsen we het kader voor het stedenbeleid van de Vlaamse regering: eerst geven we een beknopte analyse van de stedenproblematiek, vervolgens de beleidsdoelstelling en tot slot de afbakening van verantwoordelijkheden bij de uitwerking van deze beleidsnota.

In het tweede deel geven we de krachtlijnen van het beleid: vanuit bepaalde vaststellingen komen we tot voorstellen voor deze legislatuur.

In deze beleidsnota hebben de volgende termen een specifieke betekenis:

- Steden: de grootstedelijke en regionaalstedelijke eenheden, zoals opgesomd in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (ook centrumsteden genoemd);
- Stedelijke gebieden: afhankelijk van de problematiek tekenen zich wisselende bovenlokale schalen af (vervoersgebieden, woonmarkten, recreatieve zones, natuureenheden, infrastructuurassen,...); bovenlokaal betekent hier: gebieden die anders zijn dan de administratieve omschrijvingen van steden en gemeenten en die (delen van) meerdere gemeenten betreffen;
- Stadsbeleid: het beleid van het lokale bestuur (stadsbesturen en OCMW's en hun diensten);
- Stedenbeleid: het beleid van de Vlaamse overheid ten aanzien van steden;
- Stedelijk beleid: de effecten van de inspanningen van lokale en centrale overheden, van maatschappelijke actoren en sectoren.

I. Het kader voor het stedenbeleid

1. De staat van de stad: omgevingsanalyse

1.1 'Beelden' over steden als omgevingsfactor

Het beleid in Vlaanderen is lange tijd niet op steden gericht geweest. Over de steden bestaan in de samenleving hardnekkige stereotiepen. Bij veel Vlamingen domineert nog steeds het beeld van de stad als gebruikruimte: voor werken, wonen, onderwijs, vrije tijd,..., maar het beeld van de stad als leef- en woonruimte is eerder negatief (vuil, onveilig, druk,...). Het beeld van de ideale woon- en leefruimte is eerder suburbaan, zoals ook blijkt uit enquêtes bij jongeren. Het gaat er niet om of het beeld van 'de stad' al dan niet juist is en nog minder om problemen te ontkennen, maar de essentie is wel dat van die beeldvorming een krachtige impuls uitgaat op het maatschappelijke draagvlak voor stedelijk beleid. Daardoor lijkt het beeld van de steden vaak wat somber en negatief. Die beeldvorming keert langzaam, ook door de vele boeiende (lokale) initiatieven in de steden. Maar voor de volgende jaren zal het beïnvloeden van die beeldvorming in positieve zin zeker nog aandacht en inspanningen vergen.

Een ander hardnekkig beeld dat bestaat is het onderscheid tussen 'stad' en 'platteland' alsof dat in Vlaanderen nog strak te onderscheiden eenheden zijn. Dat leidt dan weer tot een polarisatie tussen 'stad' en 'platteland' en het gaat er dan om wie meer of minder 'krijgt'.

Omwille van de effecten van het jarenlange gevoerde beleid van spreiding van wonen en functies (wonen, recreatie, vervoer, economie,...) in Vlaanderen is dat onderscheid geen adequaat beeld voor de feitelijke verwevenheid tussen meer verdichte en meer open gebieden. Bij dat afgesloten beeld van de stad sluit dan nog vaak het beeld van de ‘compacte’ stad aan: de stad die binnen de eigen grenzen alle functies concentreert.

De Vlaamse regering wil met deze nota en haar beleid voor de volgende jaren de toon zetten voor een vernieuwde beeldvorming omtrent de steden, zonder overigens een aantal reële problemen te ontkennen. Ze wil in die visie en in haar programma ook rekening houden met de verspreide verstedelijking in de ruimere stedelijke gebieden.

1.2 De stedelijke problematiek in trends gevat

Wat in het verleden is gebeurd, is voor het uit te stippelen beleid een omgevingsfactor. De beleidsvoerders kunnen de tijd niet terugdraaien en vaak hebben zij heel concreet te maken met de gevolgen van een bepaald soort beleid, zoals dat is neergeslagen in maatschappelijk gedrag, beleidseffecten en administratieve praktijken. Die gevolgen kunnen zowel ondersteunend als een probleem zijn voor het nieuwe beleid. Bij dat laatste denken we aan aanzetten voor een vernieuwd beleid uit de vorige legislatuur die kansen bieden voor verdere uitbouw door deze Vlaamse regering.

We vatten dat verleden in enkele trends. Voor de ondersteunende grafieken en details verwijzen we naar de bijlage.

Over de hele periode 1992-2004 was er nog een stadsvlucht vanuit de steden, maar de laatste jaren neemt in vrijwel alle steden de bevolking toe. Het is nog te vroeg om met zekerheid te stellen dat dit een trendbreuk is.

De jonge gezinnenindex voor de steden is ten opzichte van Vlaanderen sinds het begin van de jaren '90 gestegen. Enkele steden zijn duidelijk aantrekkelijker voor jonge gezinnen dan andere. Dit zien we onder andere aan de toename van jonge gezinnen van allochtone afkomst. Vooral Gent en Antwerpen oefenen een sterke aantrekkingskracht uit.

Het migratiesaldo¹ blijft negatief bij de gezinnen in de middenklasse. De kwaliteit van de woning en van de woonomgeving blijft het voornaamste knelpunt. Het woonaanbod is niet genoeg aangepast aan de vraag, het ontbreekt aan een gediversifieerd aanbod van kwaliteitsvolle stadswoningen tegen betaalbare prijzen. Bij sommige segmenten van de beter begoede bevolking lijkt er een bescheiden trek naar de stad zichtbaar te zijn. Dit gaat in bepaalde buurten van de stad gepaard met verdringing van sociaal zwakkere bevolkingsgroepen.

In vergelijking met Vlaanderen is de ‘groene druk’² en de ‘grijze druk’³ zeer verschillend tussen de steden. In het begin van de '90 was het Vlaamse gewest gemiddeld ‘jonger’ dan de steden, in 2004 zijn deze verschillen bijna uitgevlakt. Tussen de steden bestaan wel grote verschillen. De grijze druk is zowel in Vlaanderen als in de steden sterk toegenomen. In de meeste steden ligt die druk hoger dan in Vlaanderen, in enkele steden zelfs spectaculair hoger.

---

¹ Het migratiesaldo is het verschil tussen het aantal inwijkingen en uitwijkingen.

² Groene druk: de verhouding tussen het aantal 0 tot 19-jarigen en het aantal 20 tot 59-jarigen

³ Grijze druk: de verhouding tussen het aantal 60-plussers en het aantal 20 tot 59-jarigen

Het mediaaninkomen⁴ is de voorbije jaren zowel in de steden als in het Vlaamse gewest gestegen. De globale stijging ligt in de steden iets lager, slechts in enkele steden ligt het hoger dan in Vlaanderen. Het aantal huishoudens met OCMW-steun (op het totaal van de bevolking) ligt in de steden hoger dan in de rest van Vlaanderen. Het aantal alleenstaanden met een inkomen dat lager is dan 60 % van het mediaaninkomen van de stad groeit in de laatste twee jaar, zij het niet in alle steden. Bij de gehuwden neemt dat aantal in alle steden af. Het aantal personen dat financiële steun krijgt voor gezondheidszorg schommelt rond de 20 % van alle huishoudens, met uitschieters tot 25 % in enkele steden. In zes jaar tijd is dat aantal personen in alle steden gestegen. In enkele (niet alle) steden is het aantal personen met een overmatige schuldenlast hoger dan het Vlaamse gemiddelde.

De secundaire sector houdt in de steden behoorlijk stand, de tertiarisering van de tewerkstelling is overwegend een stedelijk fenomeen en dat neemt sinds tien jaar steeds gestaag toe. Het aantal startende bedrijven is in de steden fors gedaald maar dat is een trend die voor heel Vlaanderen geldt.

Bijna alle steden hebben een werkloosheidsgraad⁵ die hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde. De werkgelegenheidsgraad⁶ ligt in de steden echter merkkelijk hoger dan in Vlaanderen, wat de belangrijke rol aangeeft die steden als bron voor arbeidsplaatsen spelen. In weerwil van verhuisbewegingen en van de inplanting van grote bedrijfsvolumes in de rand van de stad, blijven de steden dus de grootste aanbieders van arbeidsplaatsen. De arbeidsmarktparadox⁷ geeft echter aan dat dit gepaard gaat met een hoge werkloosheid, die in sommige steden bijzonder geconcentreerd is. De arbeidsplaatsen worden dus blijkbaar ingevuld door mensen die niet in de stad wonen. De ruimtelijke spreiding van bedrijven verzwakt nog meer de al zwakke positie van werklozen in de steden. Binnen de groep werklozen valt zeker ook de hoge concentratie van allochtonen op.

Achterstelling en (kans)armoede worden in Vlaanderen overwegend in de steden vastgesteld. De kloof tussen rijk en arm in de stad en tussen stad en rand blijft groot. De gevolgen van een flexibele en geglobaliseerde economie laten zich in steden voelen. Daardoor blijft ook de fiscale ongelijkheid: de gemeenten met de armste bevolking krijgen de moeilijke opdracht om de zwaarste sociale problemen te beheren. Dat is zichtbaar in de samenstelling van de onderwijspopulatie, in de OCMW's, in de ziekenhuizen, op de arbeidsmarkt en op de woonmarkt.

De grondprijzen zijn in de voorbije jaren fors gestegen maar blijven, voor alle steden samen, onder het Vlaamse gemiddelde. Opvallend is het verschil tussen de steden onderling. Hoe hoger de lat voor de kwaliteitseisen voor woningen wordt gelegd, hoe groter de verschillen tussen de steden en de rest van Vlaanderen. Zo blijkt de helft van de ongeschikt of onbewoonbaar verklaarde woningen van Vlaanderen zich in de steden te bevinden.

De sociale woonmarkt is een bij uitstek stedelijke aangelegenheid. De steden bieden in verhouding tot het aantal huishoudens dubbel zoveel sociale woningen aan dan de randgemeenten. In de grootsteden is dat een verhouding van 1 op 3. De concentratie van sociale woningen is in sommige stadsdelen zeer dominant.

---

⁴ Mediaaninkomen: het inkomen van de middelste waarneming na rangschikking volgens toenemend inkomen

⁵ Werkloosheidsgraad: het aantal niet werkende werkzoekenden jonger dan 65 jaar in percentage van de beroepsbevolking jonger dan 65 jaar

⁶ Werkgelegenheidsgraad: de verhouding tussen het aantal banen en het aantal inwoners tussen 18 en 64 jaar.

⁷ Arbeidsmarktparadox: het hoge aanbod aan werkplaatsen in de steden gaat gepaard met hoge werkloosheid

Alle steden trekken veel meer jongeren aan die schoollopen in de stad dan het aantal jongeren dat er effectief woont. Sommige steden trekken het dubbele tot het drievoudige aantal jongeren aan.

De schoolse vertraging (percentage leerlingen dat één of meer jaren achterblijft ten opzichte van het totale aantal leerlingen) is een voornamelijk stedelijk fenomeen. In het eerste jaar van de tweede graad secundair onderwijs (ASO) ligt die vertraging onder de twintig procent, maar in het technisch onderwijs overschrijdt de vertraging de dertig procent. In het beroepsonderwijs lopen de percentages zelfs op met pieken tot boven zeventig procent in Antwerpen en Gent.

In veel steden is in de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de renovatie van de publieke ruimte. Dat geldt zeker voor de stadscentra, stationsomgevingen en de publieke ruimtes in de drukke bezoekerszones. De inspanningen voor investeringen in de publieke ruimte zijn echter meestal niet over heel de stad gespreid. De fysieke inrichting van de publieke ruimte en de zorg voor de duurzame kwaliteit staan meer centraal in de lokale investeringen.

De cijfers over de criminaliteit en het onveiligheidsgevoelen vergen omzichtig gebruik omwille van technische problemen en vergelijkbaarheid in de tijd. De cijfers lijken te wijzen op een hogere criminaliteitsgraad dan in de rest van Vlaanderen, maar de verschillen tussen de steden zijn groot en de evoluties zijn onregelmatig. Het onveiligheidsgevoelen zou volgens deze cijfers in Antwerpen en Gent toenemen, voor de andere steden is de evolutie dan weer variabel.

Het aantal mensen dat zich met de wagen verplaatst ligt in steden lager dan in de rest van Vlaanderen, het gebruik van het openbaar vervoer ligt er heel wat hoger. In veel steden zijn in de afgelopen jaren grote inspanningen geleverd op het vlak van een betere verkeersgeleiding en mobiliteitsbeheersing door investeringen in parkings, wegeninfrastructuur, stationsomgevingen, busbanen,...

Steden hebben veel meer culturele infrastructuur dan de rest van Vlaanderen, al zijn er tussen de steden ook grote verschillen. In veel steden is de afgelopen jaren sterk geïnvesteerd in de uitbouw van culturele infrastructuur en in de professionalisering van het aanbod ervan. Knelpunten blijven de spreiding van basisinfrastructuur voor cultuur op wijk en buurtniveau en de basisinfrastructuur voor sport en recreatie op bereikbare afstand.

Ongeveer 30 % van de vervuilde percelen in Vlaanderen bevindt zich in de steden, vooral in Gent en nog meer in Antwerpen.

We putten hierboven uit de beschikbare cijfers. Heel wat kenmerken of problematieken van steden zijn tot nu toe onvoldoende bekend. Het gebrek aan cijfers mag er niet toe leiden dat we hiervoor geen aandacht meer mogen hebben, integendeel. Zo missen we zeker nog basisinformatie over de kwaliteit van de woonmarkt en over de verhuisbewegingen in de stad, over de aard van de bedrijven in de stad, over de luchtkwaliteit en de impact op de gezondheid, over het aantal mensen in de zorg dat niet terechtkomt op de voor hen meest geschikte plaats, over initiatieven die burgers spontaan ondernemen op buurtniveau, over uitsluiting in het onderwijs,...

2. Beleidsdoelstelling

De Vlaamse regering erkent de lokale besturen van de steden als partners bij het investeren in het versterken van de stedelijke cultuur, de kwaliteit van de stedelijke ruimte en de stedelijke solidariteit, evenals in de identiteit en leefbaarheid van het buitengebied. Hiertoe zal de regering hen voldoende ruimte en autonomie geven en zorgen voor een correcte financiering.

Het stedenbeleid van de Vlaamse overheid wil de stedelijkheid in Vlaanderen en Brussel versterken. De Vlaamse samenleving heeft het potentieel van de steden nodig om een antwoord te kunnen bieden op belangrijke maatschappelijke verschuivingen: een diverse samenleving, een flexibele economie in een globaliserende wereld, een samenleving die duurzaam met haar grondstoffen moet omspringen. Steden zijn de best geschikte plaatsen om de grondpatronen van de samenleving te tekenen als antwoord op deze maatschappelijke transformaties.

Er moet geijverd worden om dit te realiseren op basis van een goede partnerschap en een structureel overleg met de steden. De Vlaamse administratie zal zich hiervoor meer moeten heroriënteren naar een coachende en een ondersteunende rol ten aanzien van deze steden.

Het stedenbeleid bundelt de bijdragen die de Vlaamse overheid daartoe kan leveren. Het Vlaamse stedenbeleid is zelf een onderdeel van het stedelijke beleid, waarmee in de ruimste zin ook de inbreng van het maatschappelijke middenveld, lokale besturen, private actoren, burgers, bewoners en gebruikers wordt bedoeld.

Het Vlaamse stedenbeleid wil tot het stedelijke beleid bijdragen door innovatie en investeringen, door communicatie, kennisopbouw en dataverzameling, door het versterken van de betrokkenheid van burgers en van de capaciteit van stadsbesturen, door het stimuleren van meer op stedelijkheid gericht beleid en programma's die sectoren, mensen en overheden samenbrengen, door haar eigen organisatie beter op de afstemming voor dat beleid te richten.

3. Afbakening van verantwoordelijkheden

De afbakening van verantwoordelijkheden situeert zich op meerdere niveaus: op Vlaams niveau en in de verhoudingen tussen de Vlaamse overheid en de stadsbesturen.

Uiteraard hebben ook de Europese en de federale overheid verantwoordelijkheid voor het stedelijke beleid. Deze beleidsnota plaatst de inspanningen van de Vlaamse overheid centraal maar geeft wel aan op welke punten de Vlaamse overheid zich wil engageren ten opzichte van de federale en Europese overheden.

3.1 Verantwoordelijkheden op Vlaams niveau

De Minister heeft een directe verantwoordelijkheid voor het project stedenbeleid: daaronder vallen de huidige acties zoals het witboek stedenbeleid, het stedenfonds, het stadsvernieuwingsfonds, de 'thuis in de stad'-prijs, de stadsmonitor, de communicatieacties. Deze zullen worden vernieuwd of bijgestuurd in functie van de doelstellingen.

De Minister koppelt het stedenbeleid vervolgens aan zijn bevoegdheid voor binnenlandse aangelegenheden: daaronder vallen het gemeentefonds, de opmaak van het nieuwe gemeentedecreet, de opmaak van CAO's voor het personeelsbeleid, het toezicht op de lokale besturen,... Dat zijn belangrijke hefboomen voor een modern beheer van de stad.

De Minister is tevens verantwoordelijk voor bepaalde 'sectoren' die in het bijzonder belangrijk zijn voor het stedenbeleid: wonen en inburgering.

Gezien Stedenbeleid veelal raakpunten heeft met sectoren zoals economie, mobiliteit, leefmilieu, onderwijs, cultuur, enz., wil de Minister hierin een stimulerende en coördinerende rol spelen en bijdragen tot een betere afstemming.

3.2 Verantwoordelijkheden in de verhouding met de steden

Om een efficiënt stedenbeleid te voeren is de optimale afstemming tussen centrale en lokale besturen van groot belang. Het is een fundamenteel strategisch vraagstuk: waar begint en eindigt ieders verantwoordelijkheid, hoe kan de verhouding tussen beide zo optimaal mogelijk renderen voor de aanpak van maatschappelijke vraagstukken? De juiste afstemming bereiken tussen het Vlaamse stedenbeleid en het lokale beleid is zelf een onderdeel van de keuzes voor het stedenbeleid.

De Minister engageert zich om steden gezamenlijk permanent te betrekken bij de eigen acties in het kader van het project stedenbeleid. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) zal bij dit overleg betrokken worden. Ook wil de Minister de bevoegdheden stedenbeleid, wonen en inburgering beter op elkaar afstemmen om bvb. efficiënter de probleemwijken met de meest getroffen leefkwaliteit en de sterkste manifestatie van samenlevingsproblemen aan te pakken.

De verschillende Vlaamse administraties treden in hun relatie met de steden nog veel te verkokerd op: vanuit hun eigen visie met eigen reglementen en convenanten, en te weinig vanuit een globale Vlaamse en een dienstverlenende visie. Het Regeerakkoord voorziet op dit vlak meer afstemming en deregulering.

II. Van vaststellingen naar voorstellen: de krachtlijnen voor het stedenbeleid

Op basis van de beleidsdoelstelling formuleert de Vlaamse regering in dit deel een aantal sporen die samen de basis zijn van het Vlaamse stedenbeleid voor deze legislatuur.

De sporen 1 en 2 hebben te maken met het verbeteren van de leefbaarheid van steden om de stadsvlucht tegen te gaan en om de samenlevingsproblemen in achtergestelde en kwetsbare buurten aan te pakken: de sociale mix herstellen, investeren in het woonklimaat en zorgen voor een solidaire stad om sociale spanningen en segregatie te vermijden.

Het spoor 3 gaat over samenwerking en partnerschap in stedelijke gebieden; de sporen 4 en 5 hebben betrekking op kwaliteit van bestuur door het versterken van burgerschap en op het ondersteunen van de steden.

De sporen 6 en 7 zijn eveneens ondersteunend voor het stedenbeleid: kennisvergaring en informatie en sensibilisatie.

Zoals in het eerste deel aangegeven is het stedenbeleid de verantwoordelijkheid van de hele Vlaamse regering. De Minister treedt daarnaast als coördinator en stimulator op voor bevoegdheden van zijn collega's. In de voorstellen hieronder moet de 'Vlaamse regering' daarom gelezen worden als 'de bevoegde minister' voor deze thema's die te maken hebben met de werking van het project stedenbeleid, de bevoegdheid voor binnenlandse aangelegenheden en voor wonen en inburgering. Voor de andere thema's duidt de 'Vlaamse regering' op de collectieve verantwoordelijkheid of de verantwoordelijkheid van collega-ministers met de minister voor stedenbeleid in zijn coördinerende rol.

Bij de uitwerking van de voorstellen hieronder verwijzen we naar het Regeerakkoord. In het Regeerakkoord staan een aantal expliciete keuzes onder de noemer stedenbeleid. Andere bepalingen hebben een zeer directe tot dominante weerslag op de steden omdat de fenomenen waarop zij betrekking hebben geconcentreerd in steden voorkomen.

1. De leefbaarheid en samenlevingsproblemen in achtergestelde en kwetsbare buurten

Het ontstaan van achtergestelde en kwetsbare stadsdelen heeft met een complex geheel van factoren te maken: dat duidt ook meteen op de moeilijkheid voor een effectieve aanpak. Deze buurten zijn vaak restanten van stadsuitbreidingen uit de industriële groei, waarbij snel en goedkoop werd gebouwd en waarbij zoveel mogelijk woningen op zo weinig mogelijke ruimte werden samengedrukt, met zo goed als geen oog voor de publieke ruimte, voor woonkwaliteit, voor isolatie,... Door de krapte op de Vlaamse en stedelijke huurmarkt worden mensen met minder middelen naar deze buurten gedreven: daar bevinden zich veelal de goedkoopste woningen op de huurmarkt, wat overigens niet betekent dat ze, in verhouding tot het inkomen, goedkoop zijn.

Mensen die al lang in deze buurten wonen en vaak met veel moeite hun woningen hebben gerenoveerd, zien zich geconfronteerd met een geleidelijk anders samengestelde buurt. Het

gaat dan vaak om oudere mensen, die het soms ook niet breed hebben. Sommigen, zeker heel wat allochtone gezinnen, kopen zich een woning in deze buurten maar hebben dan niet meer de mogelijkheden voor een doorgedreven renovatie. Door onder andere deze factoren krijgt de buurt een meer verloederde blik en de segregatie neemt toe, in de ene buurt al meer dan in de andere. De buurt krijgt een meer eenzijdige samenstelling door de soms dominante aanwezigheid van allochtonen. In sommige buurten is de sociale mix nog meer onder druk gekomen door een concentratie van sociale woningen, soms hele woonblokken.

Mensen uit een sociaal zwakkere economische situatie moeten zich jammer genoeg vaak tevreden stellen met woningen van een mindere kwaliteit. In deze buurten concentreert de stedelijke werkloosheid zich dan ook. Dat heeft op zijn beurt weer gevolgen voor het goed functioneren van deze buurten.

Deze buurten zijn vaak geëvolueerd tot monofunctionele zones. Het zijn alleen nog woongehelen. Bedrijfjes trekken meer en meer uit deze buurten weg of sluiten gewoon hun deuren, wat soms zorgt voor hardnekkige ‘stadskankers’ en verloederde plekken. Vaak is de publieke ruimte kwantitatief al zeer beperkt (er is ruimte te kort), meestal is ze ook kwalitatief ondermaats. Soms is er weinig open toegankelijke culturele infrastructuur en ontbreekt het aan grotere recreatiezones op een redelijke afstand. De onderwijsinstellingen in deze buurten, voorzover aanwezig, zijn meestal concentratiescholen die dan ook veelal met de last van gecumuleerde problemen worden geconfronteerd.

Deze achtergestelde en kwetsbare buurten vormen echter vaak het werkterrein van delinquenten en jeugdbendes, onttrokken aan de verantwoordelijkheid en het toezicht van de ouders. Ook andere vormen van overlast, zoals bedelende of rondhangende jongeren, sluikstorten of zwerfvuil kunnen de leefbaarheid van deze buurten verder ondermijnen.

In veel steden zijn, door burgers, door stadsbesturen en door de Vlaamse overheid in de laatste jaren op meerdere vlakken inspanningen geleverd en hier en daar is een voorzichtige kentering merkbaar. Er zijn initiatieven, maar die zijn vaak nog kleinschalig en soms niet continu. De Vlaamse regering wil prioriteit geven aan de aanpak van de leefbaarheid in de achtergestelde en kwetsbare buurten en van de samenlevingsproblemen. Ze wil dat, samen met de steden en andere publieke en private actoren, nastreven door haar algemeen stedenbeleid, door specifieke interventies via investeringen in deze wijken, door een betere sociale mix via de instrumenten van haar woonbeleid en door enkele gerichte flankerende acties.

Het stadsvernieuwingsfonds

Het stadsvernieuwingsfonds blijkt succesvol te zijn: het aantal voorgestelde dossiers is hoog, de zorg voor kwaliteit en effect is in het proces voorzien. De Vlaamse regering zal het stadsvernieuwingsfonds bij prioriteit, maar niet uitsluitend, inzetten voor het ondersteunen van projecten van steden in de achtergestelde en kwetsbare buurten, en neemt daartoe een decretaal initiatief. De projecten moeten voldoen aan de voorwaarden van snelle realiseerbaarheid, ze moeten de binnenstedelijke economie versterken, ze moeten bijdragen tot het verweven van de functies in de wijk (winkels, publieke ruimte, recreatie,...), ze moeten de kwaliteit van het wonen versterken en concreet aangeven hoe ze zullen bijdragen tot het verbeteren van het samenleven in diversiteit in dat stadsdeel.

Sociale mix nastreven door een set instrumenten

De Vlaamse regering kiest voor een beleid gericht op leefbare diversiteit. Het nastreven van een goede ‘sociale mix’ is een deel van de oplossing. De Vlaamse regering beoogt een betere spreiding van de sociale huisvesting, binnen de stad maar ook tussen stad en randgemeenten in het stedelijke gebied. De Vlaamse regering zal het toewijzingsbeleid van de sociale huisvestingsmaatschappijen herbekijken om tevens een meer sociale mix binnen de sociale huisvesting mogelijk te maken.

De Vlaamse regering wil bewoners van sociale huurwoningen stimuleren om deze aan te kopen, onder bepaalde voorwaarden. Die responsabilisering versterkt de betrokkenheid bij de buurt.

Gerichte maatregelen

Veel huizen in de achtergestelde en kwetsbare buurten zijn in handen van huisjesmelkers die profiteren van de huidige krapte op de woonmarkt. De concentratie van dergelijke woningen versterkt de onleefbaarheid en het onveiligheidsgevoel. Een gezamenlijke aanpak van de strijd tegen huisjesmelkerij is nodig.

De Vlaamse regering zal, in het kader van het Globaal Fiscaal Pact met de gemeenten en provincies, met de steden de mogelijkheid uitwerken om voor de onroerende voorheffing met differentiatie binnen de stad te kunnen werken, waardoor de steden een interessant instrument in handen krijgen voor het stimuleren van de huisvesting en de renovatie in de achtergestelde en kwetsbare buurten.

Algemeen woonbeleid en inburgeringsbeleid: noodzakelijk kader

Vanzelfsprekend moet de problematiek van de achtergestelde en kwetsbare buurten ook ruimer worden bekeken. De Vlaamse regering legt in het algemene woonbeleid en in het inburgeringsbeleid lijnen vast die zeker ook effect hebben op de achtergestelde en kwetsbare buurten. Voor het inburgeringsbeleid verwijzen we naar de aparte beleidsnota, voor het algemene woonbeleid beperken we ons hieronder tot enkele voorstellen die voor het stedenbeleid het meest relevant zijn.

2. Stadsvlucht keren: een aantrekkelijk woonklimaat

De stadsvlucht lijkt getemperd maar de goed opgeleide middenklasse, veelal tweeverdieners, laat het nog grotendeels afweten en vlucht de stad uit. Dit geeft een negatieve invloed op de financiële draagkracht van de stad. Daardoor stellen we een meer eenzijdige samenstelling van de stad vast en dunt de bevolkingslaag uit die door initiatief en activiteit de stad levendig kan maken en houden. Het keren van deze trend is dus essentieel om de troeven van stedelijkheid te kunnen realiseren. De beste barometer om naar de leefbaarheid van steden te peilen, is de aantrekkingskracht die zij voor hun woonfunctie uitoefenen op jonge gezinnen met kinderen.

Het stimuleren van deze mensen om zich (terug) in de stad te willen vestigen is niet eenvoudig en hangt af van meer dan één maatregel. Uiteindelijk heeft dit met vele aspecten van het stedelijke beleid te maken. Kwaliteitsvolle woningen zijn zeker een essentieel gegeven, maar dan gaat het ook om een voldoende gedifferentieerd aanbod van woningen, aangepast aan verschillende types van huishoudens. Kwaliteit hangt samen met de prijs: de prijs voor woningen en bouwgronden is in de steden fors gestegen. Kwaliteit heeft ook met omgeving te maken: voldoende groen, een aantrekkelijke publieke ruimte, voorzieningen op redelijke afstand, de mogelijkheid voor parkeren voor bewoners, een goede luchtkwaliteit, ...

De Vlaamse regering wil binnen haar stedenbeleid werk maken van een woonbeleid dat gericht is op het creëren van betaalbare en kwalitatieve woongelegenheden voor iedereen. Volgende voorstellen dragen daartoe bij. Uiteraard moeten deze maatregelen samen worden gelezen met deze onder hoofdstuk 1 en komen ze uitgebreider aan bod in de beleidsnota Wonen.

Premies en fiscale stimuli bijsturen

De Vlaamse regering zal in overleg met de steden en de federale overheid inventariseren welke overheden welke vormen van tussenkomsten voorzien voor mensen die in de stad willen (blijven) wonen. Ze zal dat stelsel van premies en fiscale stimuli evalueren en bijsturen om tot een meer doorzichtig, beter afgestemd en effectiever instrument te komen.

Een actief grond- en pandenbeleid stimuleren

De Vlaamse regering wil ervoor zorgen dat meer kavels gelegen in woonzones op de markt komen en ze wil tegelijk ook het aanbod verhogen door het verantwoord aansnijden van woonuitbreidingsgebieden in de stedelijke gebieden. Een grond- en pandenbeleid zijn daarvoor noodzakelijk.

Het versterken van de Wooninspectie voor het bestrijden van leegstand en verkrotting is een onderdeel van dat actieve beleid. De oefening Beter Bestuurlijk Beleid zal door de creatie van het agentschap Inspectie de mogelijkheid bieden om dit te verwezenlijken.

Renovatie via Publiek-Private Samenwerking (PPS)

De Vlaamse regering zal verder onderzoeken of renovatieprojecten in stadskernen kunnen versneld worden door de inzet van PPS-formules.

Betaalbaar huren

De Vlaamse regering zal onderzoeken hoe het stelsel van huursubsidies kan uitgebreid worden. Er worden financiële mogelijkheden voorzien voor sociale verhuurkantoren om private woningen te renoveren die ze gedurende een lange periode kunnen inhuren met het oog op verhuur aan sociale voorwaarden. De Vlaamse regering wil ditzelfde doel ook bereiken door een renovatiepremie te ontwikkelen voor private eigenaars die bereid zijn hun woning voor een voldoende lange termijn aan een sociaal verhuurkantoor te verhuren.

Verwevenheid van functies: aangepaste regelgeving

De Vlaamse regering wil door een aanpassing van de regelgeving vermijden dat bedrijven helemaal uit de stad (moeten) wegtrekken. Zeker voor kleine bedrijven en voor bedrijven die weinig overlast veroorzaken, moet de regelgeving worden aangepast. Het behoud van verwevenheid van functies is belangrijk voor een kwaliteitsvolle woonomgeving.

3. Ontgrenzend werken: partnerschap

Het stedelijke beleid wordt gekenmerkt door een sterke opdeling in sectoren die overwegend apart functioneren maar waarvan de gevolgen meestal in de steden merkbaar zijn. Het huidige beleid zorgt te weinig voor verbinding, voor synergie. Vanuit de samenleving bekeken en vanuit lokaal perspectief is die opdeling tussen sectoren kunstmatig. Het staat haaks op de meer geïntegreerde manier waarop burgers en stadsgebruikers hun leefwereld ervaren.

Het huidige stedelijke beleid is nog te zeer op acties van afzonderlijke actoren gebaseerd: steden afzonderlijk, Vlaamse overheid en steden afzonderlijk, stad en randgemeenten afzonderlijk. Elk doet zijn ding, overwegend vanuit de eigen logica geïnspireerd. Daardoor worden middelen versnipperd, gaan kansen tot samenwerking verloren en is het beleid minder efficiënt.

De Vlaamse overheid wil door haar stedenbeleid bijdragen tot het doorbreken van de scheiding tussen sectoren en tot meer partnerschap tussen de overheden en tussen de overheden en de samenleving. Volgende voorstellen passen in die doelstelling:

Overleg en meer afstemming op Vlaams niveau

De Minister wil het initiatief nemen om te komen tot betere een afstemming en meer overleg tussen de verschillende ministers en hun administraties op het niveau van de Vlaamse overheid. Dat overleg combineert de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de hele regering en de coördinerende rol van de minister wat betreft stedenbeleid.

Een pro-actief beleid in de relatie tot Europa

De Vlaamse regering wil, onder impuls van de minister voor stedenbeleid, maximaal inspelen op alle mogelijkheden om Europese en andere fondsen, bestemd voor stedelijke ontwikkeling, te verwerven voor onze steden. Er is hiervoor behoefte aan een horizontaal begrotingsartikel dat kan gevoed worden door hergroepering van bestaande kredieten.

De Vlaamse regering wil een beter gestructureerd overleg met de steden om de Vlaamse en lokale Europese projecten beter op elkaar af te stemmen. De Vlaamse regering zal haar administratie zo inrichten dat zij pro-actiever kan inspelen op veranderende Europese regelgeving, op nieuwe fondsen en Europese instrumenten.

Evalueren en bijsturen van het Stedenfonds

Het Stedenfonds ondersteunt de stadsbesturen maar ook in haar schoot wordt vorm gegeven aan een concrete vorm van partnerschap tussen de Vlaamse en de lokale overheden. We zullen een decreetsaanpassing doorvoeren opdat de visitatie van 2007 wordt vervroegd naar 2006. Na de visitatie in 2006 zal de Vlaamse regering het Stedenfonds evalueren en bijsturen. De nieuw verkozen besturen kunnen vanaf 2007 werken via de eventueel bijgestuurde uitgangspunten. Deze uitgangspunten gaan echter hoe dan ook uit van een verdere administratieve vereenvoudiging om te komen tot een praktisch instrument waarbij coaching voorop staat. De hoofddoelstelling moet zijn om het strategische beleid in steden, de leefbaarheid ervan en het partnerschap tussen Vlaanderen en de stadsbesturen, te stimuleren.

Brussel

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) blijft de bevoorrechte partner van de Vlaamse regering in Brussel. Voor het voeren van een effectief en efficiënt Brussels Stedenbeleid is aangewezen dat de VGC structurele samenwerkingsverbanden zou aangaan met het Brussels Gewest.

De werkloosheid in het Brussels Gewest bedraagt om en bij de 20 procent van de werkzoekenden, dit terwijl tal van vacatures in Vlaams Brabant niet ingevuld raken. De middelen die de Vlaamse overheid aan de VGC ter beschikking stelt via het Stedenfonds kunnen bij voorkeur onder meer aangewend worden voor beroepsopleiding en op de werkvloer gerichte taalcursussen Nederlands voor o.m. anderstalige werklozen.

Het Vlaams aanbod inzake beroepsopleiding in Brussel wordt uitgebreid en zichtbaarder gemaakt, ook ten aanzien van doelgroepen zoals nieuwkomers die een inburgeringstraject volgen. Ook de taalopleidingen voor werkenden en werkzoekenden wordt uitgebreid.

4. Burgerschap centraal

Politiek en administratie hanteren vaak een ‘top down’ benadering ten aanzien van burgers. Ze verbruiken ook veel energie voor interne discussies waarvan het nut voor de burger vaak niet duidelijk is. Burgers zijn vaak toeschouwers die zich meestal op het einde van de procedure moeten proberen in te passen in de logica van bepaalde regels. Daardoor gaan burgers zich ook passief opstellen.

Er is nood aan een omslag waarbij burgers, bedrijven en organisaties eigen initiatief kunnen ontwikkelen en ook worden gestimuleerd om meer en actief eigen verantwoordelijkheid op te nemen. In de Vlaamse en stedelijke samenleving zit veel potentieel, zijn veel capaciteiten aanwezig. Dat wordt nog vaak niet goed gebruikt of krijgt te weinig kansen.

De Vlaamse regering wil het stedelijk burgerschap versterken door uit te gaan van capaciteit en eigen verantwoordelijkheid. We willen ertoe bijdragen om de stad zo in te richten dat mensen meer met elkaar in interactie komen, meer met elkaar moeten ‘onderhandelen’. Dat kan op vele wijzen en via vele kanalen: in het onderwijs, op het werk, in de sfeer van cultuur, op wijkniveau, in woonblokken, in het verkeer, in de recreatie,... De Vlaamse regering wil

hier vooral ‘voorwaardenscheppend’ optreden in lijn met de bedoeling: burgers zelf activeren, burgers tot coproducent van beleid maken.

Gemeentedecreet

De Vlaamse regering zal via het Gemeentedecreet de steden en gemeenten de mogelijkheid geven een deel van hun middelen ter beschikking te stellen aan wijken en buurten voor de realisatie van eigen, specifieke beleidsdoelstellingen.

5. Stadsbesturen ondersteunen

De stadsbesturen hebben in het recente verleden inspanningen geleverd om hun organisatie te moderniseren, zowel intern (op het vlak van het management) als extern (in de relatie met burgers en organisaties). Dat is een moeizaam proces, omdat de bureaucratische tradities sterk zijn en omdat het wetgevende kader tot op heden soms eerder hinderend dan stimulerend werkt.

Ondertussen worden de stadsbesturen sterk bevraagd en dienen zij capaciteiten te ontwikkelen om op vele vlakken en fronten tezelfdertijd actief te zijn. Ze werken met ICT en strategische planning, moeten hun kerntaken kritisch kunnen evalueren, professioneel kunnen omgaan met vormen van PPS en verzelfstandiging en dat alles in een kritische omgeving met alerte burgers en professionele belangenorganisaties.

De Vlaamse overheid moet en wil niet in de plaats treden van lokale besturen. Ze heeft als taak de steden te ondersteunen en te coachen op basis van partnerschap en structureel overleg, zonder te raken aan de autonomie van de steden.

Het Vlaamse regeerakkoord bepaalt dat de lokale besturen meer autonomie krijgen om op eigen maat een vernieuwend beleid uit te bouwen op het vlak van het personeelsbeleid (personeelskader, rekrutering, bevordering, diplomavereisten, salariëring, mandaten, interim-arbeid,...) en de organisatieontwikkeling, rekening houdend met de concrete noden en behoeften van de lokale gemeenschap. De Vlaamse Regering zal daarbij rekening houden met de verschillen tussen grote steden, centrumsteden en gemeenten.

6. Visie opbouwen, met kennis onderbouwen

Met VRIND, de stedelijke monografieën en de stadsmonitor is tijdens de vorige legislatuur een meer dan behoorlijke basis gelegd voor een systematische verzameling en voor het openbaar maken van data over de steden. Al te zeer was dataverzameling tot dan immers het voorwerp geweest van een tijdelijke opstoot of een eenmalige studie. Deze instrumenten zijn in nauw overleg met de steden ontwikkeld. Ze zorgen voor een gemeenschappelijk referentiekader over stedelijk beleid. Ook in de toekomst zal het beleid wetenschappelijk onderbouwd worden.

7. Beeldvorming: ondersteunend voor stedelijk beleid

We zijn deze nota gestart met de vaststelling dat beeldvorming over steden een belangrijk onderdeel is van het maatschappelijke en politieke draagvlak van het stedelijke beleid. In het verleden zijn verschillende communicatie-inspanningen geleverd. Tevens is een website actief met veel informatie over het Vlaamse en het lokale stedenbeleid. We zullen bestaande initiatieven evalueren, waarbij het belang van een positieve beeldvorming vooropstaat.

Slotbeschouwing

De jongste jaren is een duidelijke trend merkbaar: de stadsvlucht lijkt getemperd. Er ontstaan nieuwe groeikansen voor de steden, die hun eigen mogelijkheden weer valideren. De Vlaamse regering ondersteunt deze evolutie, en dit niet alleen met financiële middelen. Een gerichte coaching en een betere coördinatie van de Vlaamse bevoegdheden moeten dit proces versterken.

Het opwaarderen van de leefbaarheid in de meest getroffen kwetsbare buurten en een kordate aanpak van de samenlevingsproblemen in die wijken vormt daarbij een prioritair aandachtspunt.

In gezamenlijk overleg met de steden en met andere publieke en private actoren streeft de Vlaamse regering ernaar om met gerichte investeringen, door een betere sociale mix, via instrumenten van het woonbeleid en door enkele gerichte flankerende acties, de leefbaarheid stelselmatig op te krikken en de toekomstkansen van de steden te vrijwaren.

Voor 2005 liggen de beleidslijnen, uitgetekend in de vorige legislatuur, grotendeels vast. In die periode zal eveneens een grondige beleidsevaluatie volgen, in partnerschap met de twee grootsteden, de elf centrumsteden en de VGC. Centraal daarbij staan de opwaardering van de stedelijke leefbaarheid en het behoud of verbetering van de sociale mix. De reeds in het verleden wetenschappelijk onderbouwde kennis, expertise en statistisch cijfermateriaal worden bij dit evaluatieproces gevalideerd.

De beste barometer om naar de leefbaarheid van de steden te peilen, is de aantrekkingskracht die zij voor hun woonfunctie en werkgelegenheid uitoefenen op (jonge) gezinnen met kinderen.

Een actief burgerschap versterkt de participatie aan de stedelijke samenleving. Het is juist op het lokale vlak dat er gewerkt dient te worden aan oplossingen om o.m. de verdere verzuring van de samenleving tegen te gaan en een nog meer leefbare samenleving in diversiteit te bewerkstelligen.

Marino KEULEN
Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur,
Stedenbeleid, Wonen en Inburgering

Bijlage bij de Beleidsnota Stedenbeleid 2004-2009

Indicatorenset Stedenbeleid

Demografie

1. Bevolkingsevolutie

stad	bevolking 1-1-1992	bevolking 1-1-96	bevolking 1-1-00	bevolking 1-1-2004	groei-index 1992-2004	groei-index 92-96	groei-index 96-00	groei-index 00-04
Aalst	76.453	76.179	76.313	76.852	100,5	99,6	100,2	100,7
Antwerpen	465.783	455.852	446.525	455.148	97,7	97,9	98,0	101,9
Brugge	116.717	115.815	116.246	117.025	100,3	99,2	100,4	100,7
Genk	61.589	62.142	62.842	63.550	103,2	100,9	101,1	101,1
Gent	230.232	226.464	224.180	229.344	99,6	98,4	99,0	102,3
Hasselt	66.884	67.456	68.058	69.127	103,4	100,9	100,9	101,5
Kortrijk	76.385	75.951	74.790	73.984	96,9	99,4	98,5	98,9
Leuven	85.573	87.132	88.014	89.777	104,9	101,8	101,0	102,0
Mechelen	75.689	75.294	75.438	76.981	101,7	99,5	100,2	102,0
Oostende	68.957	68.635	67.279	68.273	99,0	99,5	98,0	101,5
Roeselare	53.180	53.706	54.199	55.273	103,9	101,0	100,9	101,9
Sint-Niklaas	68.253	68.134	68.290	68.820	100,8	99,8	100,2	100,8
Turnhout	38.082	38.467	38.596	39.455	103,6	101,0	100,3	102,2
13 steden	1.483.777	1.471.227	1.460.770	1.483.609	100,0	99,2	99,3	101,5
Vlaams Gewest	5.794.857	5.880.357	5.940.251	6.016.024	103,8	101,5	101,0	101,3

Bron: NIS (APS-bewerking)

Terwijl in het Vlaamse Gewest de bevolking in de jaren negentig stelselmatig lichtjes is blijven groeien, worden de centrumsteden globaal genomen nog met stadsvlucht geconfronteerd. Pas de jongste jaren neemt in vrijwel alle steden de bevolking toe. Om van een echte trendbreuk te spreken is het echter nog iets te vroeg.

2. Groene en grijze druk

De groene druk geeft het procentueel aandeel van de groep jongeren (< dan 20 jaar) op de actieve bevolking weer. De groene druk wordt best samen bekeken met de grijze druk (het percentage zestigplussers op de actieve bevolking).

Groene druk

stad	1992	1992	2004	2004	1992	2004
	0-19 jaar	20-59 jaar	0-19 jaar	20-59 jaar	groene druk	groene druk
Aalst	16.371	43.322	15.309	43.048	37,8%	35,6%
Antwerpen	98.867	249.013	100.254	243.642	39,7%	41,1%
Brugge	26.454	64.377	24.531	63.484	41,1%	38,6%
Genk	17.872	34.458	15.893	35.173	51,9%	45,2%
Gent	49.301	127.387	47.704	129.350	38,7%	36,9%
Hasselt	15.714	38.681	13.381	39.860	40,6%	33,6%
Kortrijk	18.239	41.374	16.243	39.182	44,1%	41,5%
Leuven	17.733	48.618	17.533	53.310	36,5%	32,9%
Mechelen	17.338	40.480	18.143	41.285	42,8%	43,9%
Oostende	13.756	36.492	12.313	34.780	37,7%	35,4%
Roeselare	13.053	29.206	12.426	29.991	44,7%	41,4%
Sint-Niklaas	16.321	37.715	15.150	37.224	43,3%	40,7%
Turnhout	8.752	21.942	8.110	22.300	39,9%	36,4%
13 steden	329.771	813.065	316.990	812.629	40,6%	39,0%
Vlaams Gewest	1.398.697	3.219.977	1.342.137	3.317.414	43,4%	40,5%

Bron: NIS (APS-bewerking)

Het beeld van de groene druk in de steden is zeer verscheiden. Waar het Vlaamse Gewest begin jaren negentig duidelijk jonger was dan de steden, zijn deze verschillen globaal genomen vandaag bijna uitgevlakt. Tussen de steden stellen we wel grote verschillen vast. De grijze druk is zowel in het ganse gewest als in de steden toegenomen. In de meeste steden ligt de grijze druk merkelijk hoger dan in de rest van Vlaanderen.

Grijze druk

stad	1992	1992	2004	2004	1992	2004
	60+	20-59 jaar	60+	20-59 jaar	grijze druk	grijze druk
Aalst	16.760	43.322	18.495	43.048	38,7%	43,0%
Antwerpen	117.903	249.013	111.252	243.642	47,3%	45,7%
Brugge	25.886	64.377	29.010	63.484	40,2%	45,7%
Genk	9.259	34.458	12.484	35.173	26,9%	35,5%
Gent	53.544	127.387	52.290	129.350	42,0%	40,4%
Hasselt	12.489	38.681	15.886	39.860	32,3%	39,9%
Kortrijk	16.772	41.374	18.559	39.182	40,5%	47,4%
Leuven	19.222	48.618	18.934	53.310	39,5%	35,5%
Mechelen	17.871	40.480	17.553	41.285	44,1%	42,5%
Oostende	18.709	36.492	21.180	34.780	51,3%	60,9%
Roeselare	10.921	29.206	12.856	29.991	37,4%	42,9%
Sint-Niklaas	14.217	37.715	16.446	37.224	37,7%	44,2%
Turnhout	7.388	21.942	9.045	22.300	33,7%	40,6%
13 steden	340.941	813.065	353.990	812.629	41,9%	43,6%
Vlaams Gewest	1.176.183	3.219.977	1.356.473	3.317.414	36,5%	40,9%

Bron: NIS (APS-bewerking)

3. De jonge gezinnenindex

De jonge gezinnenindex is een indicatie voor de aantrekkelijkheid van de steden op jonge gezinnen. De index wordt berekend ten opzichte van het Vlaamse Gewest. Als de index lager ligt dan 100, wonen er relatief minder mensen van de leeftijdscategorieën 0 tot 9 jaar en 30 tot 39 jaar in de steden dan in Vlaanderen. Dit

wijst op een minder grote aantrekkelijkheid van de stad voor jonge gezinnen, in vergelijking met het Vlaamse Gewest.

stad	1992	1992	1992	2004	2004	2004	1992	2004
	0-9 jaar	30-39 jaar	totaal	0-9 jaar	30-39 jaar	totaal	Index	Index
Aalst	7.838	12.164	76.453	7.341	11.407	76.852	95,8	97,0
Antwerpen	51.368	67.579	465.783	51.316	66.520	455.148	93,5	102,9
Brugge	12.807	17.475	116.717	11.536	16.117	117.025	95,0	94,0
Genk	8.606	10.054	61.589	7.371	8.958	63.550	110,9	102,2
Gent	24.791	35.266	230.232	24.086	34.681	229.344	95,5	101,9
Hasselt	7.385	11.264	66.884	6.174	9.634	69.127	102,0	90,9
Kortrijk	8.867	11.212	76.385	7.504	9.800	73.984	96,2	93,0
Leuven	9.507	14.644	85.573	9.197	14.764	89.777	103,3	106,1
Mechelen	8.932	11.552	75.689	9.008	11.285	76.981	99,1	104,8
Oostende	6.665	9.464	68.957	5.715	8.450	68.273	85,6	82,5
Roeselare	6.428	7.833	53.180	5.824	7.968	55.273	98,1	99,2
Sint-Niklaas	7.851	9.912	68.253	7.140	9.523	68.820	95,3	96,3
Turnhout	4.415	6.139	38.082	3.797	5.915	39.455	101,4	97,9
13 steden	165.460	224.558	1.483.777	156.009	215.022	1.483.609	96,2	99,4
Vlaams Gewest	680.050	903.268	5.794.857	638.907	874.093	6.016.024	100,0	100,0

Bron: NIS (APS-bewerking)

Begin jaren negentig was de jonge gezinnenindex voor de centrumsteden duidelijk negatief. Ondertussen is deze index wel gestegen wat er op wijst dat de steden aantrekkelijker worden voor jonge gezinnen. De aantrekkelijkheid van de steden voor jonge gezinnen is echter zeer verschillend. De grootsteden Gent en Antwerpen hebben alvast aan aantrekkelijkheid gewonnen. Dit heeft o.a. te maken met het aantal jonge gezinnen van allochtone afkomst.

4. Migratiesaldo

Het migratiesaldo geeft specifiekere informatie over de aantrekkingskracht van de stad. Het migratiesaldo geeft het verschil tussen immigranten en emigranten per 1.000 inwoners.

stad	1992			2004		
	Inwijkingen	uitwijkingen	migratiesaldo	Inwijkingen	uitwijkingen	migratiesaldo
Aalst	2.385	2.328	0,75	2.926	2.823	1,34
Antwerpen	18.274	19.224	-2,04	18.729	17.707	2,25
Brugge	3.968	4.016	-0,41	4.283	3.976	2,62
Genk	1.624	1.955	-5,37	1.909	1.814	1,49
Gent	8.022	8.744	-3,14	10.852	9.993	3,75
Hasselt	2.425	2.452	-0,40	2.768	2.588	2,60
Kortrijk	2.805	3.013	-2,72	2.852	3.108	-3,46
Leuven	5.684	5.961	-3,24	6.756	7.798	-11,61
Mechelen	2.964	3.085	-1,60	3.340	3.072	3,48
Oostende	3.281	2.959	4,67	3.165	2.729	6,39
Roeselare	1.577	1.507	1,32	1.740	1.730	0,18
Sint-Niklaas	2.117	2.044	1,07	2.469	2.410	0,86
Turnhout	1.896	1.672	5,88	2.016	1.873	3,62
13 steden	57.022	58.960	-1,31	63.805	61.621	1,47
Vlaams Gewest	233.094	217.296	2,73	262.092	246.314	2,62

Bron: NIS (APS-bewerking)

De migratiesaldi schommelen zeer sterk. In de jaren negentig stellen we bij de meeste steden nog een negatieve tendens vast. Vanaf 2002 is de balans globaal genomen voor de dertien steden positief. Dit is echter niet overal het geval. Nadere analyse van het migratiesaldo waarbij rekening wordt gehouden met de migratiebewegingen van en naar andere gemeenten in eigen land (interne migratie) en migratiebewegingen van en naar het buitenland (externe migratie) geeft aan dat bv. in Antwerpen een aangroei van de bevolking uit migratie geheel op rekening komt van de externe migratie en de zgn. 'interne' stadsvlucht nog niet is gestopt.

5. Niet-Belgen

stad	1992	2004	groei-index (1992=100)
Aalst	1,8	2,1	112,5
Antwerpen	11,8	11,6	96,1
Brugge	1,7	2,4	138,5
Genk	29,9	14,9	51,4
Gent	7,6	6,9	90,7
Hasselt	3,7	3,6	100,0
Kortrijk	2,6	3,5	130,9
Leuven	5,8	9,3	167,4
Mechelen	7,8	6,5	85,6
Oostende	2,4	3,3	135,4
Roeselare	1,0	1,3	142,2
Sint-Niklaas	4,6	3,5	75,5
Turnhout	4,6	6,5	146,8
13 steden	7,9	7,4	93,4
Vlaams Gewest	4,6	4,8	107,2

Bron: NIS (APS-bewerking)

Het aandeel niet-Belgen in de totale bevolking is de jongste jaren in de steden globaal genomen gedaald. Waarschijnlijk gezien de naturalisaties is de daling in sommige steden zelfs spectaculair. Andere steden kennen nog een toename maar het percentage niet-belgen blijft dan nog steeds onder het gemiddelde van de dertien steden.

Economie

1. Secundariserings- en tertiariseringsgraad

De tertiarisering geeft aan hoeveel jobs zich in de dienstensector situeren. Ook overheidsdiensten, de sociale en gezondheidssector en het onderwijs (quartaire sectoren) worden hier voornamelijk onder gerekend. Een daling in de secundaire sector wijst op een desindustrialisering van onze economie. Zowel de secundariseringsgraad (tewerkgestelden in de secundaire sector of de industrie) als de tertiariseringsgraad geeft het percentage van de bezoldigde tewerkstelling in deze sectoren weer ten opzichte van de potentieel beroepsactieve bevolking tussen 20 en 64 jaar.

stad	secundariseringsgraad		tertiariseringsgraad	
	1993	2001	1993	2001
Aalst	35%	27%	65%	73%
Antwerpen	27%	22%	73%	78%
Brugge	21%	16%	78%	83%
Genk	58%	53%	42%	47%
Gent	31%	26%	69%	74%
Hasselt	16%	19%	84%	80%
Kortrijk	28%	23%	71%	76%
Leuven	14%	11%	86%	89%
Mechelen	34%	25%	66%	75%
Oostende	13%	17%	86%	83%
Roeselare	37%	34%	62%	65%
Sint-Niklaas	33%	26%	67%	74%
Turnhout	35%	37%	65%	63%
13 steden	28%	24%	72%	76%
Vlaams Gewest	35%	29%	65%	70%

Bron: RSZ. In Vlaanderen is 0.7% van de loontrekkende beroepsbevolking terwerkgesteld in de primaire sector.

De tertiërisering van de tewerkstelling is in Vlaanderen overwegend een stedelijk fenomeen dat het jongste decennium is blijven toenemen. Wel valt op dat ook de secundaire sector proportioneel in de steden stand houdt.

2. Startende bedrijven en falingen

Het aantal geregistreerde oprichtingen geeft een indicatie van het aantal startende bedrijven en faillissementen. Die geregistreerde oprichtingen omvatten NV's, BVBA's, CV's, firma's en eenmanszaken.

Evolutie aantal startende bedrijven

stad	1996	2001	2003
Aalst	416	340	314
Antwerpen	3.276	2.663	2.306
Brugge	656	561	558
Genk	284	223	189
Gent	1.523	1.199	1.157
Hasselt	479	418	381
Kortrijk	502	360	344
Leuven	551	483	418
Mechelen	420	316	275
Oostende	403	246	243
Roeselare	309	274	259
Sint-Niklaas	371	287	254
Turnhout	278	171	194
13 steden	9.468	7.541	6.892
Vlaanderen	33.822	26.397	24.734

Bron: Graydon

Het aantal startende bedrijven is de jongste jaren fors gedaald. Deze trend doet zich zowel voor in de steden als in het Vlaamse Gewest. In 2003 stellen we een lichte stijging vast. Van alle Vlaamse starters, vestigt 28% zich in één van de 13 centrumsteden.

Evolutie aantal faillissementen

	1996	2001
13 steden	1.653	1.483
Vlaams Gewest	3.811	3.549

Bron: Graydon (APS-bewerking)

Het aantal faillissementen is de voorbije jaren niet toegenomen. Integendeel, wel stellen zowel in de steden als in het Vlaamse Gewest een daling vast. Meer dan 40% van de Vlaamse faillissementen doet zich in één van de 13 centrumsteden voor.

Inkomen

1. Mediaaninkomen

Mediaaninkomen is het inkomen dat - na rangschikking naar grootte - precies in het midden van de rij ligt. Er zijn dus in aantal evenveel inkomens boven als onder het mediaan-inkomen.

stad	mediaaninkomen		evolutie
	1992	2001	1992=100
Aalst	17.397	20.334	116,9
Antwerpen	16.130	17.226	106,8
Brugge	16.753	19.255	114,9
Genk	15.897	16.603	104,4
Gent	16.621	18.142	109,1
Hasselt	17.836	19.053	106,8
Kortrijk	16.624	19.079	114,8
Leuven	17.895	21.510	120,2
Mechelen	17.177	18.186	105,9
Oostende	15.654	18.092	115,6
Roeselare	16.765	19.785	118,0
Sint-Niklaas	16.981	18.763	110,5
Turnhout	16.800	18.940	112,7
Vlaams Gewest	17.182	19.667	114,5

Bron: NIS (APS-bewerking)

Het mediaaninkomen is de voorbije jaren zowel in de steden als in het Vlaamse Gewest gestegen. De globale stijging binnen de steden ligt iets lager. Slechts in enkele steden ligt het mediaaninkomen hoger dan in het Vlaamse Gewest. De evolutie in sommige steden loopt duidelijk achterop.

2. Huishoudens met OCMW-steun

Onder OCMW-steun wordt verstaan het bestaansminimum, het equivalent bestaansminimum of levensminimum en aanvullende financiële steun.

stad	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aalst	1,7%	1,7%	1,8%	2,1%	1,9%	1,6%
Antwerpen	3,9%	4,0%	4,1%	4,0%	3,5%	3,6%
Brugge	2,3%	2,1%	1,9%	1,9%	1,6%	1,3%
Genk	1,6%	1,4%	1,5%	1,8%	2,1%	2,0%
Gent	4,1%	4,2%	4,4%	4,4%	3,4%	3,8%
Hasselt	1,9%	1,6%	1,7%	2,0%	2,2%	2,1%
Kortrijk	2,7%	2,6%	2,6%	2,3%	2,3%	2,0%
Leuven	2,6%	2,5%	2,4%	2,4%	2,0%	2,1%
Mechelen	3,1%	3,0%	3,2%	3,2%	2,7%	3,0%
Oostende	3,8%	3,8%	3,7%	3,3%	2,6%	2,8%
Roeselare	1,4%	1,2%	1,4%	1,4%	1,2%	1,3%
Sint-Niklaas	1,9%	1,9%	2,1%	2,4%	2,3%	2,1%
Turnhout	2,2%	2,3%	2,2%	2,2%	2,2%	2,1%
aantal ontvangers OCMW-steun	20.572	20.585	21.217	21.093	18.430	18.833
13 steden	3,1%	3,1%	3,2%	3,2%	2,8%	2,8%

Bron: Stadsmonitor 2004

Het aantal huishoudens in de steden dat financiële steun ontvangt van het schommelde einde jaren negentig rond iets meer dan drie procent. De voorbije jaren was het lichtjes gedaald. Dat de financiële armoede vooral een grootstedelijk fenomeen is zien we in Gent en Antwerpen waar de OCMW-steuntrekkers tot 4% uitkomen. In Antwerpen zijn dat ruim 7000 steuntrekkers, in Gent circa 4000. Vergelijkingen met de andere gemeenten zijn niet voor handen. Enkel de evolutie van het aantal leefloners is beschikbaar. Daaruit blijkt dat de dalende trend zich ook in de rest van Vlaanderen heeft voorgedaan.

Evolutie van het aantal leefloners

stad	1-1-97	1-1-98	1-1-99	1-1-00	1-1-01	1-1-02
Aalst	443	419	424	430	342	275
Antwerpen	6.199	6.386	6.634	6.169	5.060	4.601
Brugge	938	929	852	748	699	547
Genk	218	206	197	194	153	171
Gent	3.384	3.589	3.488	3.473	2.598	3.130
Hasselt	406	377	375	380	372	261
Kortrijk	697	683	662	665	526	527
Leuven	987	950	900	841	720	732
Mechelen	781	799	852	784	715	822
Oostende	1.125	1.126	1.113	1.012	734	876
Roeselare	248	220	223	198	160	221
Sint-Niklaas	412	427	460	432	401	421
Turnhout	271	307	308	272	257	262
13 Steden	16.109	16.418	16.488	15.598	12.737	12.846
Vlaams gewest	29.178	29.373	29.394	27.659	23.513	23.937
Aandeel steden	55,2%	55,9%	56,1%	56,4%	54,2%	53,7%

Bron: ministerie van Volksgezondheid

Stedelijke financiën

1. Schuld

Schuld per inwoner (in euro)

stad	1998	1999	2000
Aalst	725	759	756
Antwerpen	3.344	3.210	3.189
Brugge	1.389	1.308	1.249
Genk	638	681	840
Gent	1.392	1.416	1.455
Hasselt	1.142	1.096	1.076
Kortrijk	781	890	949
Leuven	1.557	1.636	1.684
Mechelen	1.042	1.041	1.119
Oostende	726	808	1.107
Roeselare	1.390	1.489	1.577
Sint-Niklaas	957	994	954
Turnhout	553	635	736
13 steden	1.801	1.778	1.805
Vlaams Gewest	845	889	966

Bron: administratie Binnenlandse Aangelegenheden

De resterende schuld per inwoner op het einde van het dienstjaar ligt - op basis van de gemeenterekeningen - in de steden dubbel zo hoog dan in de rest van Vlaanderen.

2. OCMW – werkingstoelage

stad	1992	2002	evolutie (1992=100)
Aalst	3.583.564	11.227.103	313,3
Antwerpen	54.394.210	81.641.500	150,1
Brugge	4.957.870	9.296.007	187,5
Genk	5.821.392	9.792.715	168,2
Gent	24.381.171	47.748.581	195,8
Hasselt	4.387.715	7.191.391	163,9
Kortrijk	4.338.137	7.164.123	165,1
Leuven	9.226.104	12.825.994	139,0
Mechelen	6.012.732	9.422.180	156,7
Oostende	4.338.137	8.303.791	191,4
Roeselare	3.629.682	5.342.106	147,2
Sint-Niklaas	5.825.498	9.150.518	157,1
Turnhout	2.775.598	5.572.976	200,8
13 steden	133.671.810	224.678.985	168,1
Vlaams Gewest	318.260.247	609.940.407	191,6

Bron: administratie Binnenlandse Aangelegenheden (APS-bewerking)

De bijdragen van de steden aan het OCMW via een jaarlijkse werkingstoelage is de voorbije jaren minder snel gestegen dan in de andere gemeenten.

Wonen

1. Evolutie van de gemiddelde verkoopprijzen van bouwgronden, appartementen, kleine en middelgrote woningen en grote woningen.

stad	Appartementen 2000	evolutie (1992=100)	Bouwgronden 2000	evolutie (1992=100)	kleine/middelgrote	evolutie (1992=100)	Grote 2000	evolutie (1992=100)
Aalst	89.399	138	58.525	159	86.795	169	211.496	152
Antwerpen	85.413	157	72.887	155	93.031	166	378.079	137
Brugge	119.091	155	75.590	181	105.248	164	260.834	141
Genk	81.820	148	94.333	400	100.367	176	258.989	190
Gent	93.601	158	82.910	198	84.090	212	250.774	137
Hasselt	103.126	161	71.487	258	107.282	179	272.133	118
Kortrijk	91.744	135	91.160	281	78.663	163	283.798	147
Leuven	105.928	164	93.089	256	119.355	173	324.953	140
Mechelen	84.832	165	80.748	206	82.254	169	230.142	164
Oostende	90.976	149	97.144	310	91.637	156	237.307	171
Roeselare	98.389	137	110.233	299	86.367	156	236.398	181
Sint-Niklaas	88.569	140	70.140	218	86.622	182	245.283	141
Turnhout	103.224	174	72.404	191	101.856	191	302.388	170
13 steden	95.085	152	82.358	230	94.121	173	268.659	149
Vlaams Gewest	104.965	160	78.651	249	97.536	175	274.703	155

Bron: Stadim

De evolutie van de prijzen geeft aan dat vooral de grondprijzen de voorbije jaren zeer fors gestegen zijn. Ze werden anderhalf maal zo hoog. Als we de gemiddelde prijzen voor de dertien steden bekijken stellen we vast dat – op de prijs van de bouwgronden na - deze globaal genomen onder het Vlaamse gemiddelde zitten. De verschillen tussen de steden zijn echter zeer groot.

2. Aandeel huishoudens (%) dat een kleine/middelgrote woning of een appartement kan kopen op afbetaling.

Een huishouden zou een middelgrote koopwoning kunnen betalen indien het theoretisch een voldoende hoog jaarinkomen heeft om een hypotheeklening te kunnen afsluiten. Het maandelijks af te betalen bedrag op de hypotheeklening mag niet meer dan 35% van het maandinkomen bedragen (de zgn. banknorm). Middelgrote koopwoningen zijn alle verkochte woningen die in de verkoopsakte geregistreerd zijn als 'kleine of middelgrote woning' en 'appartement'. Onder de kleine en middelgrote woonhuizen vallen de subcategorieën arbeiders- of werkmanswoningen, bediendewoningen, de renteniers- en burgerhuizen, ongeacht het woningtype of perceelsoppervlakte.

Stad	2000	2001	2002
Aalst	43,2	36,6	40,0
Antwerpen	40,2	33,7	35,0
Brugge	31,3	26,8	26,0
Genk	28,7	22,1	21,7
Gent	42,8	34,8	36,2
Hasselt	35,5	28,4	26,7
Kortrijk	49,7	39,9	39,2
Leuven	36,9	31,7	29,6
Mechelen	41,6	38,9	40,3
Oostende	35,3	28,1	29,1
Roeselare	42,3	34,0	34,6
Sint-Niklaas	43,3	37,8	36,9
Turnhout	35,3	29,5	27,2

Bron: Stadsmonitor 2004

3. Aandeel bewoonde particuliere woningen (%) die voldoen aan de basiskwaliteit

De woningkwaliteit werd op basis van zes criteria bepaald: (1) de woning biedt minimum klein comfort, (2) ze heeft een geïnstalleerde keuken, (3) ze voldoet aan een minimale grootte volgens de gezinsgrootte, (4) ze beschikt over dubbel glas, (5) er zijn geen grote herstellingen nodig, (6) ze beschikt over een tuin. Het totaal aantal woningen is het aantal woningen geteld volgens de Socio-Economische Enquête 2001.

stad	woningen met klein comfort (=1)	(1)+ geïnstalleerde keuken en voldoende ruim (=2)	(2)+ geen grote herstellingen nodig, met (gedeeltelijk) dubbele beglazing (=3)	(3)+ een tuin
Aalst	91,3	55,1	35,6	27,3
Antwerpen	92,6	58,8	32,7	15,3
Brugge	92,3	58,6	37,4	29,0
Genk	93,3	56,6	39,3	30,1
Gent	91,1	57,2	32,3	20,3
Hasselt	94,5	63,1	41,4	30,0
Kortrijk	91,4	54,7	36,0	28,8
Leuven	93,6	63,2	38,5	25,4
Mechelen	92,9	59,8	37,0	26,2
Oostende	91,3	56,9	37,0	16,9
Roeselare	90,3	55,1	38,6	32,1
Sint-Niklaas	91,8	57,3	36,9	28,4
Turnhout	94,0	59,9	37,4	24,7
13 steden	92,3	58,3	35,2	22,2
Vlaams Gewest	92,5	59,1	40,0	32,1

Bron: Stadsmonitor 2004, sociaal-economische enquête 2001

Echte verschillen in woningkwaliteit tussen de steden en de rest van Vlaanderen stellen we maar vast wanneer de eisen iets hoger komen te liggen. Op basis van deze gegevens is alvast duidelijk dat het woningpatrimonium in de grootsteden minder kwalitatief is.

4. Spreading van de sociale huurwoningen

De spreading van de sociale huurwoningen wordt gemeten door het aandeel van sociale huurwoningen in de stad te vergelijken met het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand. Het aandeel sociale huurwoningen in de stad (resp. stadsrand) is de verhouding van het aantal sociale woningen in verhuring in de stad (resp. stadsrand),

ten opzichte van het aantal huishoudens in de stad (resp. stadstand). De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

stad	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aalst	0,85	0,86	0,90	0,88	0,93	0,93
Antwerpen	3,62	3,62	3,66	3,60	3,56	3,51
Brugge	1,80	1,81	1,79	1,80	1,83	1,82
Genk	2,46	2,47	2,43	2,40	2,52	2,49
Gent	3,01	3,14	3,22	3,27	3,25	3,25
Hasselt	1,03	1,06	1,09	1,09	1,10	1,11
Kortrijk	1,00	1,02	1,00	1,01	1,03	1,01
Leuven	5,00	4,75	4,71	4,65	4,34	4,08
Mechelen	1,50	1,49	1,48	1,48	1,47	1,46
Oostende	2,59	2,66	2,59	2,60	2,51	2,59
Roeselare	1,99	1,93	1,90	1,89	1,85	1,83
Sint-Niklaas	0,81	0,77	0,77	0,76	0,75	0,74
Turnhout	1,94	1,95	1,97	1,94	1,91	1,89
13 centrumsteden	1,96	1,96	1,97	1,96	1,96	1,95

Bron: Stadsmonitor 2004, VHM

Een verhouding van één op één geeft aan dat de spreiding tussen stad en rand evenwichtig is. De cijfers maken duidelijk dat de steden in verhouding tot het aantal huishoudens dubbel zoveel sociale woningen aanbieden dan de randgemeenten. In de grootsteden wordt meer dan het drievoudige aangeboden.

5. Woondichtheid op buurniveau

Het aandeel woningen in de stad die volgens de telling van de sociaal - economische enquête 2001 gelegen zijn in statistische sectoren (of buurten) met een densiteit van meer dan 15 woningen per hectare, ten opzichte van alle woningen in de stad.

stad	aantal bewoonde woningen in de stad in 2001	aandeel woningen gelegen in (statistische) buurten met een densiteit van meer dan 25 woningen per ha
Aalst	32.684	24,1%
Antwerpen	213.150	82,7%
Brugge	49.159	19,7%
Genk	22.268	0,0%
Gent	104.035	48,8%
Hasselt	28.324	21,1%
Kortrijk	30.643	18,5%
Leuven	40.923	50,0%
Mechelen	31.818	41,2%
Oostende	32.894	69,7%
Roeselare	22.064	2,2%
Sint- Niklaas	27.926	18,4%
Turnhout	16.789	15,6%
13 steden	652.677	49,2%

Bron: Stadsmonitor 2004, sociaal-economische enquête 2001

De meeste stedelijke woningen bevinden zich in buurten met een lage densiteit. Bij zeven centrumsteden ligt meer dan de helft van de woningen in buurten met een

densiteit lager dan 15 woningen per hectare. Enkel in Antwerpen en Oostende liggen meer dan de helft van de woningen in statistische sectoren met een densiteit hoger dan 25 woningen per hectare. In Genk is er geen enkele buurt met deze densiteit.

6. Leegstand, verwaarlozing en ongeschiktheid van de woningen

Stad	2002		
	leegstand	verwaarlozing	ongeschiktheid
Aalst	743	98	87
Antwerpen	2.123	619	484
Brugge	931	24	61
Genk	25	14	27
Gent	548	177	372
Hasselt	42	8	10
Kortrijk	427	22	64
Leuven	274	66	64
Mechelen	339	72	112
Oostende	481	61	188
Roeselare	303	10	16
Sint-Niklaas	189	36	47
Turnhout	153	36	42
13 steden	6.578	1.243	1.574
Vlaams Gewest	34.759	4.079	3.218
Aandeel steden	18,9%	30,5%	48,9%

Bron: LIN, afdeling financiering van het huisvestingsbeleid legende: leegstand (L), verwaarlozing (V), ongeschiktheid/onbewoonbaar (O)

De tabel maakt duidelijk dat de helft van de ongeschikt of onbewoonbaar verklaarde woningen zich in de steden bevindt.

Werkgelegenheid

1. Werkloosheidsgraad

De werkloosheidsgraad geeft het aantal werkzoekenden weer in de leeftijdsgroep van 18 tot en met 64 jaar.

stad	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aalst	10,5%	9,6%	8,6%	7,9%	7,3%	8,0%
Antwerpen	15,1%	13,7%	12,8%	12,1%	12,7%	13,9%
Brugge	9,6%	8,7%	7,8%	6,6%	6,2%	6,5%
Genk	17,5%	15,4%	14,3%	12,3%	11,9%	13,9%
Gent	14,7%	13,8%	12,6%	11,6%	11,9%	12,6%
Hasselt	10,4%	9,2%	8,1%	7,1%	7,4%	8,4%
Kortrijk	8,2%	7,2%	6,9%	6,1%	6,4%	7,3%
Leuven	9,7%	9,3%	7,9%	7,0%	6,8%	7,7%
Mechelen	10,5%	9,7%	8,4%	7,9%	8,6%	9,6%
Oostende	12,7%	11,9%	11,4%	10,6%	10,7%	11,1%
Roeselare	6,3%	5,6%	5,1%	4,6%	5,1%	5,7%
Sint-Niklaas	10,0%	9,2%	7,9%	7,3%	7,0%	7,3%
Turnhout	13,0%	11,8%	10,6%	9,2%	9,1%	10,0%
13 steden	12,5%	11,4%	10,5%	9,6%	9,8%	10,7%
Vlaams Gewest	9,2%	8,1%	7,3%	6,4%	6,3%	6,9%

Bron: Steunpunt WAV

Vrijwel alle steden worden met een werkloosheidsgraad geconfronteerd die hoger ligt dan het Vlaams gemiddelde.

2. Werkgelegenheidsgraad

De werkgelegenheidsgraad geeft het aantal arbeidsplaatsen weer ten opzichte van de bevolking tussen 18 t.e.m. 64 jaar.

stad	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aalst	66,6%	66,8%	67,2%	66,3%	67,1%	66,8%
Antwerpen	95,1%	95,7%	96,4%	97,6%	98,5%	97,4%
Brugge	83,4%	85,1%	87,0%	88,3%	90,5%	91,6%
Genk	95,8%	97,0%	95,1%	100,0%	104,0%	99,8%
Gent	100,6%	100,2%	101,8%	104,6%	104,9%	103,9%
Hasselt	112,5%	118,6%	111,4%	111,0%	112,5%	112,3%
Kortrijk	93,3%	94,9%	95,4%	96,4%	98,8%	99,2%
Leuven	103,0%	105,5%	107,5%	110,8%	111,8%	110,0%
Mechelen	78,3%	77,0%	80,7%	83,3%	86,6%	84,6%
Oostende	69,9%	72,1%	73,0%	73,9%	74,1%	74,2%
Roeselare	90,9%	94,1%	91,4%	92,4%	92,3%	93,5%
Sint-Niklaas	71,6%	73,3%	74,2%	73,1%	75,5%	75,8%
Turnhout	105,4%	106,3%	108,4%	110,7%	116,3%	114,5%
13 steden	91,8%	92,9%	93,5%	95,0%	96,5%	95,7%
Vlaams Gewest	60,5%	61,7%	62,3%	63,2%	64,3%	64,0%

Bron: Steunpunt WAV

De werkgelegenheidsgraad ligt in de steden merkelijk hoger. Dit geeft de belangrijke rol aan die steden als bron voor arbeidsplaatsen te spelen hebben.

3. Activiteitsgraad

De activiteitsgraad geeft het procentueel aandeel van de beroepsbevolking weer op de bevolking van 18 t.e.m. 64 jaar.

stad	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aalst	72,9%	72,9%	72,8%	73,2%	73,6%	73,9%
Antwerpen	68,0%	68,1%	68,2%	68,9%	70,8%	71,2%
Brugge	71,2%	71,1%	70,9%	71,1%	72,1%	73,1%
Genk	64,2%	65,1%	64,2%	64,6%	65,5%	66,6%
Gent	72,8%	73,2%	73,0%	73,1%	74,4%	75,0%
Hasselt	70,6%	70,5%	70,4%	70,5%	71,7%	72,7%
Kortrijk	71,3%	71,5%	71,6%	71,6%	72,5%	73,0%
Leuven	71,7%	72,2%	72,6%	72,4%	72,5%	72,4%
Mechelen	71,3%	71,4%	71,7%	72,4%	72,4%	74,0%
Oostende	66,6%	67,2%	67,3%	67,7%	67,4%	68,9%
Roeselare	72,1%	72,1%	72,3%	72,6%	73,9%	74,5%
Sint-Niklaas	70,1%	70,6%	70,1%	70,5%	71,4%	71,6%
Turnhout	71,6%	71,8%	71,1%	71,6%	73,2%	73,2%
13 steden	70,1%	70,3%	70,2%	70,6%	71,7%	72,4%
Vlaams Gewest	70,1%	70,2%	70,1%	70,4%	71,2%	71,5%

Bron: Steunpunt WAV

De activiteitsgraad in de steden wijkt globaal genomen niet af van deze van het Vlaamse Gewest.

4. Werkzaamheidsgraad

De werkzaamheidsgraad geeft het aantal werkenden weer op de bevolking van 18 t.e.m. 64 jaar.

Stad	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aalst	65,3%	65,9%	66,6%	67,4%	68,3%	68,0%
Antwerpen	57,7%	58,8%	59,5%	60,6%	61,8%	61,3%
Brugge	64,3%	64,9%	65,4%	66,4%	67,6%	68,4%
Genk	52,9%	55,1%	55,0%	56,7%	57,7%	57,4%
Gent	62,1%	63,1%	63,8%	64,6%	65,5%	65,5%
Hasselt	63,2%	64,0%	64,7%	65,5%	66,4%	66,6%
Kortrijk	65,4%	66,4%	66,7%	67,2%	67,8%	67,7%
Leuven	64,8%	65,5%	66,8%	67,4%	67,6%	66,9%
Mechelen	63,8%	64,5%	65,7%	66,7%	66,2%	66,9%
Oostende	58,1%	59,2%	59,6%	60,5%	60,1%	61,2%
Roeselare	67,6%	68,1%	68,7%	69,2%	70,1%	70,3%
Sint-Niklaas	63,1%	64,2%	64,5%	65,4%	66,4%	66,3%
Turnhout	62,3%	63,4%	63,5%	65,1%	66,5%	65,9%
13 steden	61,3%	62,3%	62,9%	63,9%	64,7%	64,6%
Vlaams Gewest	63,7%	64,5%	65,0%	65,9%	66,7%	66,6%

Bron: Steunpunt WAV

Een vergelijking van de werkzaamheidsgraad voor de steden met het Vlaamse gemiddelde geeft aan dat de werkzaamheidsgraad van de steden iets lager ligt.

Onderwijs

1. Schoolse vertraging

Schoolse vertraging geeft het percentage leerlingen aan dat één of meer jaren vertraging heeft ten opzichte van het totaal aantal leerlingen. De cijfers uit de tabel hebben betrekking op het eerste jaar van de tweede graad zowel voor ASO, TSO als BSO. Cijfers voor het deeltijds onderwijs zijn niet beschikbaar. Experts geven de voorkeur om het eerste jaar van de tweede graad op te volgen. Dit derde jaar wordt aanschouwd als een kritisch jaar. Niet alleen het 'volwassen' worden speelt een rol maar ook vaak het 'veranderen' in het lesgeven en het 'benaderen' van de leerlingen en het leerling-zijn.

stad	ASO		TSO		BSO	
	2001-2002	2002-2003	2001-2002	2002-2003	2001-2002	2002-2003
Aalst	7,3%	7,5%	34,2%	34,2%	59,3%	53,2%
Antwerpen	19,4%	19,0%	56,1%	56,5%	77,3%	79,0%
Brugge	7,9%	7,5%	33,7%	30,8%	55,8%	52,6%
Genk	19,6%	15,4%	46,4%	50,5%	65,6%	67,8%
Gent	14,7%	15,5%	46,0%	50,9%	75,1%	71,3%
Hasselt	12,2%	11,0%	39,8%	39,3%	59,8%	63,2%
Kortrijk	6,3%	8,7%	31,3%	30,3%	62,6%	56,6%
Leuven	9,4%	12,6%	45,9%	41,6%	61,7%	59,2%
Mechelen	14,2%	14,2%	46,6%	47,0%	64,8%	68,5%
Oostende	11,0%	9,7%	45,5%	44,4%	68,7%	61,0%
Roeselare	2,7%	2,9%	18,7%	19,6%	48,0%	46,2%
Sint-Niklaas	5,2%	4,0%	30,1%	32,7%	51,2%	52,3%
Turnhout	7,2%	6,7%	31,6%	32,7%	52,8%	51,5%

Bron: departement Onderwijs, stadsmonitor 2004.

De schoolse vertraging in het eerste jaar tweede graad algemeen secundair onderwijs (ASO) bedraagt nergens meer dan twintig procent. In het technisch secundair onderwijs overschrijdt de schoolse vertraging vrijwel overal dertig procent. In het beroepsonderwijs lopen de percentages schoolse vertraging nog verder op met pieken boven de zeventig procent.

2. Aantrekkingskracht secundair onderwijs

Dit is de verhouding van het aantal jongeren die schoollopen in de stad tegenover het aantal jongeren die wonen in de stad en naar school gaan. Als basis wordt gekeken naar de inschrijvingen: men krijgt dus het aantal ingeschreven leerlingen uit het secundair onderwijs in een stad tegenover het aantal jongeren in de stad die ingeschreven zijn in het secundair onderwijs. Indien dit aandeel groter is dan 100 dan betekent dit dat er meer leerlingen in de stad zijn ingeschreven dan dat er leerlingen wonen, wat een indicatie kan zijn dat de stad een centrumfunctie vervult op het vlak van het secundair onderwijs.

stad	1996-1997	1998-1999	2000-2001	2002-2003
Aalst	188,3%	185,5%	185,2%	190,5%
Antwerpen	138,1%	134,7%	127,9%	121,7%
Brugge	240,0%	239,9%	236,4%	224,0%
Genk	144,4%	138,2%	133,5%	132,1%
Gent	177,8%	173,0%	172,1%	167,9%
Hasselt	202,6%	211,9%	211,8%	213,8%
Kortrijk	221,1%	215,8%	211,3%	211,1%
Leuven	225,2%	226,3%	227,7%	220,6%
Mechelen	190,0%	182,0%	173,1%	159,7%
Oostende	151,1%	150,6%	152,3%	152,0%
Roeselare	201,4%	204,3%	202,7%	200,3%
Sint-Niklaas	191,2%	194,0%	192,8%	194,6%
Turnhout	307,9%	298,5%	304,5%	311,8%
13 steden	180,9%	178,4%	174,8%	170,5%

Bron: departement Onderwijs, Stadsmonitor 2004.

Voor alle steden bedraagt het aantal jongeren dat school loopt in de stad meer dan het aantal jongeren dat woont in de stad en er naar school gaat (meer dan honderd procent). Sommige steden trekken het dubbele tot het drievoudige aantal jongeren aan. Wel stellen we globaal een lichte daling vast die vooral door de grootste steden beïnvloed wordt.

Mobiliteit

1. Verplaatsingen vrije tijd

Via een telefonische bevraging bij ca. 8.000 stedelingen werd in het kader van de Stadsmonitor gevraagd met welk vervoermiddel ze zich meestal verplaatsen in hun vrije tijd.

stad	te voet+fiets	openbaar vervoer	motor+wagen
Aalst	32,8%	5,5%	61,1%
Antwerpen	30,4%	22,3%	45,6%
Brugge	46,6%	8,7%	43,1%
Genk	22,1%	9,8%	67,0%
Gent	30,7%	17,1%	50,6%
Hasselt	32,3%	6,2%	59,8%
Kortrijk	31,0%	7,2%	61,4%
Leuven	37,2%	15,1%	46,1%
Mechelen	34,3%	9,8%	54,8%
Oostende	43,8%	15,2%	40,4%
Roeselare	37,4%	4,0%	57,1%
Sint-Nikl	36,3%	3,8%	59,0%
Turnhout	51,5%	2,7%	43,6%
13 steden	35,5%	10,9%	52,3%
Vlaanderen*	35,7%	3,9%	60,1%

Bron: Stadsmonitor 2004, *APS-survey 2004

Een meerderheid van de stedelingen verplaatst zich voor zijn vrije tijd met de wagen. Toch is dit beduidend minder dan het Vlaamse gemiddelde. Het gebruik van het openbaar vervoer doet het bij stedelingen dan weer heel wat beter. In Antwerpen maakt zelfs meer dan een vijfde van de bevolking gebruik van het openbaar vervoer voor zijn verplaatsingen in de vrije tijd.

2. Verplaatsingen van en naar de school of het werk

Via dezelfde bevraging werd ook gepeild naar het meest gebruikte vervoermiddel voor de woon-/werk of schoolverplaatsingen.

stad	te voet+fiets	openbaar vervoer	motor+wagen
Aalst	16,8%	18,8%	62,1%
Antwerpen	22,3%	17,7%	58,3%
Brugge	36,4%	9,4%	52,5%
Genk	14,4%	11,0%	73,0%
Gent	19,8%	20,0%	57,0%
Hasselt	19,2%	8,5%	71,2%
Kortrijk	24,4%	9,8%	63,4%
Leuven	27,2%	19,5%	51,2%
Mechelen	19,4%	15,8%	60,5%
Oostende	28,3%	11,7%	57,9%
Roeselare	31,9%	5,6%	60,7%
Sint-Nikl	24,5%	9,4%	63,8%
Turnhout	32,4%	5,5%	61,3%
13 steden	24,2%	13,3%	60,3%
Vlaanderen*	20,9%	10,7%	68,4%

Bron: Stadsmonitor 2004, *APS-survey 2004

Verplaatsingen met de wagen naar de school of het werk scoren nog hoger dan deze voor de vrije tijd. Over het algemeen zien we dat voor het woon-werk/schoolverkeer iets meer gebruik wordt gemaakt van het openbaar vervoer als belangrijkste verplaatsingsmiddel.

Veiligheid

1. Algemeen onveiligheidsgevoelen

Het algemeen onveiligheidsgevoelen slaat op het aandeel van de bevolking dat altijd of vaak algemene onveiligheidsgevoelens ervaart. Dit gevoel wordt gemeten via de veiligheidsmonitor.

stad	1998	2000	2002
Aalst	9,3	13,3	10,6
Antwerpen	16,6	18,0	19,2
Brugge	7,3	7,3	6,6
Genk	10,9	10,9	8,3
Gent	8,8	13,6	15,4
Hasselt	9,7	9,3	10,0
Kortrijk	10,7	10,8	13,4
Leuven	5,9	6,5	8,0
Mechelen	26,7	24,6	17,1
Oostende	10,2	10,2	13,1
Roeselare	Ng	Ng	ng
St-Niklaas	8,7	11,4	11,5
Turnhout	Ng	Ng	ng

Bron: Veiligheidsmonitor ng= niet gemeten

Bekijken wij de evolutie met de nodige omzichtigheid, dan zien wij dat een stijgende tendens van de onveiligheidsgevoelens in de twee Vlaamse grootsteden.

2. Criminaliteitsgraad

De criminaliteitsgraad beschrijft het gemiddelde aantal criminele feiten per 1000 inwoners per maand.

stad	2002	2001	2000	1997
Aalst	9,8	7,6	8,2	8,2
Antwerpen	9,5	10,5	11,9	10,1
Brugge	10,0	12,0	8,2	7,7
Genk	7,4	7,4	7,6	6,9
Gent	11,1	10,2	11,3	7,7
Hasselt	9,6	10,5	9,6	9,8
Kortrijk	8,9	8,8	8,8	7,3
Leuven	9,6	9,7	11,2	10,9
Mechelen	10,3	11,1	11,9	9,4
Oostende	13,9	12,6	12,3	9,0
Roeselare	8,0	7,6	6,7	6,3
Sint-Niklaas	9,6	10,1	9,9	8,8
Turnhout	11,7	9,3	10	8,4
13 steden	9,9	10,1	10,5	8,9
Vlaams Gewest	6,6	6,3	6,6	5,8

Bron: APSD

De criminaliteitsgraad in de centrumsteden is hoger dan in Vlaanderen. De verschillen tussen de steden zijn vrij groot. Ook over de evolutie valt op basis van deze beperkte reeks moeilijk een sluitende uitspraak te doen.

Leefmilieu

Oppervlakte vervuilde percelen (ha)

stad	2000	2001	2002	2003
Aalst	108	131	174	236
Antwerpen	2.433	2.884	3.765	4.559
Brugge	487	566	697	1.023
Genk	844	1.028	1.192	1.427
Gent	1.326	1.502	1.772	1.989
Hasselt	159	174	250	280
Kortrijk	187	225	333	371
Leuven	146	168	209	263
Mechelen	260	280	308	373
Oostende	285	313	356	390
Roeselare	122	147	200	265
Sint-Niklaas	149	169	198	254
Turnhout	272	307	323	324
Vlaams Gewest	19.680	22.926	29.786	37.640
13 steden	6.778	7.894	9.777	11.754
% steden	34,4	34,4	32,8	31,2

Bron: OVAM

Ongeveer 30% van het aantal vervuilde hectaren die in Vlaanderen geregistreerd werden, bevinden zich binnen de stedelijke grenzen. Hiervan nemen Antwerpen en Gent samen meer dan 17 procent voor hun rekening.

Cultuur

Culturele locaties

Onderstaande indices geven het aantal culturele locaties weer voor de periode 2001 en 2002 en dit in verhouding tot de bevolking en berekend per 10.000 inwoners. Zowel locaties voor podiumactiviteiten (theater, muziek, dans), tentoonstellingen als locaties voor filmvoorstellingen werden bekeken. Bij de berekening is geen rekening gehouden met de gebruiksfrequentie van de locaties.

stad	podium	tentoon- stelling	film
Aalst	3,40	1,96	0,65
Antwerpen	6,13	6,04	0,60
Brugge	9,84	7,45	1,03
Genk	2,70	1,43	0,48
Gent	9,77	6,98	1,02
Hasselt	4,22	5,53	0,58
Kortrijk	7,38	3,76	0,80
Leuven	9,20	4,26	1,35
Mechelen	5,79	4,48	0,79
Oostende	10,51	6,36	0,44
Roeselare	4,39	3,84	0,55
Sint-Niklaas	5,84	3,21	0,88
Turnhout	4,61	2,56	1,28
13 steden	6,92	5,27	0,78
Vlaams Gewest	3,63	2,14	0,39

Bron: databank Recreatief Vlaanderen, Lauwerysen en Colpaert (Ehsal)) (APS-bewerking)

Wat het aantal locaties voor podiumactiviteiten betreft zijn er ongeveer 7 locaties per 10.000 inwoners, het dubbele van het Vlaamse gemiddelde. Steden beschikken ook over heel wat meer tentoonstellingsruimtes. Opmerkelijk in beide gevallen zijn wel de grote verschillen tussen de steden onderling. De index voor filmlocaties ligt merkkelijk lager.